

6. — էջ 170, տող 19. — աշտարակ ոսկեղէնս. ուղղելի՛ աշտարակ ոսկեղէնս, ինչպէս ունի C ձեռագիրը:

7. — էջ 177, տող 52. — ի մեզ նա բաշխէ պարգև կենացունարեք ի կեանս: Կ'արժէ նշել որ Հայկազեան Բազմաթիւ կենացունարեք բառին իբր վկայութիւն բերած է Ծնորհալիի Վարդավառի տօնին նուիրուած անծանօթ մէկ Տաղէն սա տողերը. Մինչև ի մեռելոց յառնեմ, զձեզ կենացործեմ, կենացունարեք քարոզ՝ ընդ ձեզ եմ յաւիտեան: Դիտելի է սակայն որ այս վկայութեան երկրորդ տողը կը գտնուի «Յարուսթեան» Տաղին մէջ (էջ 345):

8. — էջ 188, տող 22. — աղբիւրն. ուղղելի՛ աղբերն, ինչպէս ունին երեք ձեռագիրներ:

9. — էջ 269, տող 1. — արեգակ. ուղղելի՛ արեգակն, ինչպէս ունին երեք ձեռագիրներ:

10. — էջ 272, տող 22. — Մարք մեր հոգեւոր. ուղղելի՛ հոգեւորք, ինչպէս ունին երկու ձեռագիրներ:

11. — էջ 344. — Տաղ — Աւետիս, միշտ աւետեաց հընչումն: Այս տաղը գետեղուած է Յաւելուածներու բաժնին մէջ: Հեղինակը, Մանօթագրութիւններու կարգին, յիշատակագրի մը կողմէ այս տաղին շտեման ներսիս ընծայումը բաւարար հիմք չէ համարած՝ զայն հաստատապէս Ծնորհալիին տալու:

Արտաքին այդ վկայութեան վրայ աւելցնելով ներքին վկայութիւն մըն ալ, «կենացունարեք» Ծնորհալիական բառը, կը խորհինք թէ առանց վարանումի ներսէս Ծնորհալին կրնանք ընդունել իբրև շերտող հեղինակ սոյն Յարուսթեան Տաղին:

12. — էջ 430, թիւ 14. — ի նմին աւուր կիրակէին. էջ 431, թիւ 39, ի նմին աւուր կիրակէին. — Երկրորդը ուղղելի է՝ ի նմին աւուր յայլում դիմաց:

13. — էջ 431, թիւ 50. — Ոչ արգելեաց զվէմն երկրաւոր. ուղղելի՛ վէմն:

Բանասիրական բարձր մակարդակով պատրաստուած այս երկը մեծապէս արժէքաւոր յաւելում մըն է միջնադարեան Հայ քերթողութեան հարուստ գանձարանին վրայ:

Ն. ԱՐՔ. ԾՈՎԱԿԱՆ

«ՏՊԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍՓԻՒՌՔԱԶՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵՆԷՆ»

Հեղինակ՝ ԱՒԵՏԻՍ ԵԱՓՈԽՃԵԱՆ

Ատենէ մը ի վեր, Սփիւռքի զանազան անկիւններէն մեզի հասած գրական (արձակ կամ չափածոյ) պիտակի ներքեւ ներկայացող հատորները ձեռնելու ատեն սովոր ենք այցունելու գաղջ ու վարանոտ զգացումներէ: Միջակէ վար աւ յաճախ վրիպած գործեր ջոխջոխիչ մեծամասնութեամբ, յաջող ու չգարագուստացող՝ երկ մը ողջունելու երանութիւնը անհաս երազի մը վերածող:

Այս անգամ տարբեր նկարագիր հազած հատոր մը ունինք մեր ձեռքին տակ: Ուր հեղինակը, մեղուաջան (ինչո՞ւ չըսել մզկազան, քանի որ մեղուին հետ ու նման մրջիւնն ալ կը կենայ իբր խորհրդանիշ աշխատասիրութեան, մանաւանդ որ Եափուսեանի ֆանքը աւելի այս վերջինին հետ է որ ունի հանգիստութիւն, քանի որ իր գործէն յառաջ եկած բարիքը մեղրի նման ուրիշները գոհացնելու փոխարէն, կոչուած է իր փառասիրութիւնը զգուստելու) խմբագիր ու հրատարակագիր, առանձնակներու վրայ տարածուած վաստակ մը ունի, կուսակցական, ընկերային ու ազգային մարզերն ալ ընդգրկող: (Գիրքը փակելէ առաջ տուած է պատկանելի — երանի կարենայինք այս ամականը փոխադրել երկու բառ անդին — ցանկը իր հեղինակութիւններուն):

Եափուսեան 1987ին, Գահիրէի մէջ, տարուան մը օրերու թիւին մօտեցող էջերով այս հատորին մէջ վերջին շրջանին Սփիւռքի սրտին գրական հրատարակչական երեքստ գործերուն համապարփակ վերլուծումն է որ կը փորձէ: Գործ մը՝ որ վեր է տկար իր ուսերէն: Գործ մը՝ ուրկէ չյորովայնէ ընտրեալը գրագէտներ միայն պիտի կրնային պատուով ու յաջողութեամբ դուրս գալ:

Ընթերցողը գրքին քառորդը հաւարտած կու գայ այն համոզման, թէ Եափուսեան և քննադատութիւն խորթ եղբեր են իրարու: Կո՛ւ լորձնաշուրթն տարփող ու զովեստ և կո՛ւ բոլորովին անտեսում:

Այս է եղած սկզբունքը հեղինակին, Անա-
շառ ու անկողմնակալ արժեքներով բացա-
կայ է իր մաս: Ու ցաւ է ըսել որ խմբ-
բանական ու խնամիրական մուծ հաշիւներ
ալ դժուար է նշմարել իր այս կեցութեան քի-
տին: Այլապէս ինչո՞վ բացատրել եղի-
վարդի, Մ. Իշխանի, ժառ Յակոբեանի և
նման շատ ուրիշներու անուններուն բա-
ցակայութիւնը այս հատորէն: Միւս կող-
մէն, Եսփոստեան հիւանդոստ սէր մը ունի
Պոլսեցի մեր գրողներուն նկատմամբ, ու
գրքէն դուրս է ձգած Օսմանեան երբեմնի
մայրաքաղաքին մէջ գրիչ բարձրացնող
հայրերի ներքին անուններէն գրեթէ ոչ մին:

Այսպիսի գործերու պարագային ինչ-
պէ՞ս չի լինել ողբացեալ Գուրգէն Միսիր-
եանը, որ շատ աւելի ձեռնհասօրէն ու
մանաւանդ արդարամտօրէն ջանացած է
ընել զատորոշումը մեր գրական փոքր
ածուին մէջ աճած յարգին և ցորենին:
(Գաղտնիք է բոլորիս թէ ցորենի բերքը
աւելի ատոք էր երանելի այդ օրերուն):

Չմոռնանք ըսել թէ գիրքը մատենա-
շար է Հայ Ազգային Հիմնադրամի:

Գրքին տպագրութիւնը թէ և մաքուր,
բայց անճշակ է ու անճոռնի: Անհարկի
խնայողութիւնը մղած է հրատարակիչը
վերջացող կտորին տակէն անմիջապէս
անցնելու յաջորդին, քանի մը տող պա-
րապ չձգելու համար պարզապէս, ինչ որ
անվայել է նոյնիսկ հասարակ դասագրք-
երու պարագային: Իսկ անգոյգ էջաթի-
ւերն ալ ձախ անկիւնը դնելու ձեւը տա-
րօրինակ երևոյթ է հոն: Ա՛լ չխօսիք
տողադարձերու ազդեցութեան մասին: Ի՞նչ
կ'ըսէք երբ հանդիպիք սկ - սաւի (էջ 53)
կամ փառապ - սակիճի (էջ 263): Որքան
ազնիւ է կիսատ տողով ընել բացումը էջին
(15, 21, մանաւանդ 27 — բառն իսկ կի-
սատ — 76, 143, ու երկար է շարքը):

156րդ էջին վրայ, Մովսէսի մասին
խօսած ատեն, Եսփոստեան կ'ընէ հետեւեալ
հաստատումը. «պատմութեան շարք
մը կը սկսին երևիլ...»: Շարք հաւաքա-
կան անուն (գոյական) է (collective noun)
և ուստի բայը չի կրնար ըլլալ յոգնակի:

Էջ 204ի վրայ, Եսփոստեան կը խօսի
Օշականի մասին ու կը յայտնէ անճիշտ
տեսութիւն մը, իբր թէ մեծանուն գրա-

գէտը միայն իր Համապատկեր շնորո-
շարքով ճանչցուած է սփռութեան զրա-
սէր հասարակութենէն: Գործը իրաւամբ
կ'անուանէ կոթողային, սակայն չենք
հասկնար թէ ինչո՞ւ անմիջապէս կ'աւել-
ցնէ «հակառակ անոր մէջ սպրդած թե-
րիներուն» բացատրութիւնը: Կ'երևի թէ
Օշականի պարագային է միայն որ կը
սրուին Եսփոստեանի քննադատական ա-
խորժակները:

Երկար պիտի ըլլար ընել մատնա-
նշումը գրքին բոլոր վէրքերուն (բաւը
չենք գտներ խորթ կամ ծանրակ չ/ո):
Վերաւոր են լեզուն, գաղափարներն ու
մտածումները: Ուստի նկատի կ'առնենք
երկու էջ միայն, լեզուական տեսակէտէ

Էջ 257: Վեհանոյ թեքեան: 11րդ
տող, առ թէ միայն. աւելորդ է՞ ար-
դեօք թէ՞ն: Չորս տող վար՝ թուլան-
քին: պիտի չըլլա՞ր թուլանքին: 16րդ
և 17րդ տողերը իրար կը բարեկեն առանց
տողադարձի: Ութ տող վար իջէք և եթէ
կրնաք զսպեցէք ձեր գարմանքը, երբ
խեղճ և ը — կարծես շաղկապ ըլլար հոս
— փրթած գտնէք վերի տողին մնացած
բառէն. «որովհետեւ»: Վերջին տողէն
յաջորդ էջին անցած բառն ալ կիսուած է
սապէս. «երաժշտութիւն», փոխանակ
«երաժշտութիւն»:

Էջ 356: Սիւրմէլեան: Տող 5ի սկիզբէն
խոյս է տուած ո՛ն, որ թէ և չի հնչուիր,
բայց չունի իրաւունք աներևութանալու
բառի կիսման պարագային: Տող մը վար
կայ «Բայց բարեբախտաբար, այս փոքր
իրականութեան առջև սակայն...»: Նա-
խադրութեան աշակերտն իսկ գիտէ թէ
Բայցը և սակայնը իրար չեն հանդուրժե-
ր նոյն նախադասութեան մէջ:

Կը մաղթենք որ արևի ճառագայթնե-
րուն բարիքին հետ ու չափ անոնց սաստ-
կութիւնը ընդունած երկրին ու «Արև»ի
խմբագրատան մէջ իր գրասեղանը հաս-
տատած Ընկեր Եսփոստեան արեւոտէ նաև
մտքի իր հորիզոնը, սրպէսզի գրագէտի
լուսապսակը ճակտին՝ կարենայ համեստ
անկիւն մը ճարել մեր գրականագէտնե-
րու փառայեղ պանթէոնին մէջ:

Գ. ՃԱՐՏԱՐ